

ВЧИТЕЛЬ ГЕОГРАФІЇ: ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ, СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА, ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ

Гунька К. О.

*аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка*

Науковий керівник: Галета Я. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету педагогіки, психології та мистецтв
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Соціокультурні фактори, що впливають на систему освіти, розуміння ролі освіти в «суспільстві знань» зумовили появу нових вимог, що пред'являються вчителю. Робота вчителя і іншого педагогічного персоналу визнана головним фактором у поліпшенні шкільної освіти. В Україні розробляються моделі професійної компетентності вчителя, в тому числі і географії. Професійна компетентність розглядається як сукупність ключових, базових і спеціальних компетенцій.

Професійна компетентність розглядається як інтегрована властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної і практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективній взаємодії з учнями в процесі педагогічного співробітництва на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів. На сьогоднішній день значна увага приділяється орієнтації на результати освіти, на реалізацію системно – діяльнісного підходу в освіті, на розвиток особистості учнів, на цілеспрямовану організацію навчального середовища. У зв'язку з цим змінюються кваліфікаційні вимоги і кваліфікаційні характеристики вчителів. Центральне місце в них займають професійні педагогічні компетенції. Відбувається принципова зміна змісту трудової діяльності вчителя. Підвищення компетентності, професіоналізму вчителя – одне з найважливіших умов підвищення якості освіти.

У сучасному суспільстві спостерігається зміна ролі вчителя, розширення його соціально-професійних функцій, зокрема вирішеннями ними не тільки науково-методичних, але і науково-педагогічних

завдань, спрямованих на особистісне, соціальне, пізнавальне і комунікативний розвиток тих хто навчається. У цих умовах підготовка майбутнього педагога розглядається не тільки як підготовка фахівця в конкретній предметній області, але і як формування особистості, яка має необхідні компетенції для практичної організації розвиваючого освітнього середовища.

В даний час розвиток системи вищої професійно-педагогічної освіти в Україні супроводжується рядом процесів, які передбачають зміну цільової, результативної і змістовної основ в підготовці майбутнього педагога. Орієнтація на нові цілі та результати знаходить своє вираження в зміні освітньої моделі – моделі підготовки педагога нової школи. Посилення вимог до якості випускників, до розвитку їх здібностей і творчого потенціалу підтверджується низкою урядових ініціатив та нормативних документів, які закріплюють ідею природної необхідності підготовки в педагогічних університетах вчителя якісно іншого типу.

Професійна компетентність педагога проявляється в здатності вирішувати проблеми і типові завдання, що виникають в різних ситуаціях на основі використання професійних знань і умінь, навчального і життєвого досвіду відповідно до засвоєної системою цінностей [2, ст. 92]. Важливо відзначити, що в цій структурі ціннісні відносини, професійно-ціннісні орієнтації, мотиви діяльності педагога впливають на ціннісну свідомість школярів, розвиваючи і коригуючи їх духовно-моральні уявлення [3, ст. 50].

Система професійних компетенцій майбутнього вчителя географії – це комплекс характеристик в області професійної діяльності, опосередкованих специфікою географічного змісту світоглядного характеру і специфікою процесу географічного пізнання. У змісті результативної бази освітньо-професійної програми важливо розкрити краєзнавчий характер освіти, його геоecологічну і практичну спрямованість, країнознавчу складову, картографічну грамотність, готовність до організації позаурочних і позанавчальних форм і видів діяльності (проведення спостережень, екскурсій, практичних робіт на місцевості, навчальних занять в «зеленому» класі, освітній туризм) [5, ст. 52]. З огляду на ці позиції, базою для конкретизації спеціально-предметного географічного профілю можуть стати такі завдання трьох блоків:

– застосовувати понятійно-термінологічний апарат географічних наук для пояснення, аналізу та оцінки географічних аспектів подій і явищ в різних сферах життя суспільства; пояснювати, інтерпретувати різні точки зору, проводити дискусії, формувати переконання, використовуючи географічну мову;

– застосовувати в освітньому процесі сучасні засоби географічної інформації (космічні знімки, топографічні карти, карти стихійних і несприятливих явищ та ін.), картографувати необхідну інформацію, аналізувати і географічно інтерпретувати статистичні матеріали;

– застосовувати в навчальному процесі різні методи географічного пізнання свого краю, обґрунтовувати географічну специфіку регіону, проводити відбір об'єктів для організації та проведення гурткових і навчальних занять, виїзних екскурсій, походів і дослідницької діяльності підлітків в умовах міської та сільської місцевості (на рівні загальної освіти і позашкільної діяльності).

В цілому проблема розробки науково-обґрунтованих технологій формування професійних компетенцій вимагає більш широкого розуміння поняття «технологія навчання». Педагогічні технології формування компетенцій – інструментарій досягнення цілей; систематичне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого процесу навчання; система способів досягнення цілей при управлінні процесом навчання [4, ст. 24].

Таким чином, проблема виявлення сутності, змісту і проектування технології формування системи професійних компетенцій у майбутніх вчителів географії виходить за рамки науково-методичних проблем. Інноваційна система навчанням нового покоління являє собою привнесення новизни в цілі, завдання, принципи, закономірності управління і організації навчальної, навчально-методичної, наукової і виховної роботи, які спрямовані на формування особистості педагога, що володіє професійними і соціальними компетенціями, світоглядною позицією, ціннісно-смісловим досвідом, професійною та соціальною мобільністю.

Література:

1. Білявська О. О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності. URL: <http://lib.mdpu.org.ua/nvs/>
2. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття С. О. Скворцова. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 93–94.
3. Трофименко С. В. Компетентнісний підхід до освітнього процесу як вимога сучасності *Упр. шк.*, 2007. № 19–21 (липень). С. 50–51.
4. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной програмне В. А. Болотов, В. В. Сериково. *Педагогика*, 2003. № 10. С. 23–28.
5. Віаніс-Трофіменко К. Б. Наукові підходи як орієнтир формування організаційно-методичних умов підвищення професійної компетентності педагогів школи. *Упр. шк.*, 2007. № 19–21 (липень). С. 52–54.